

НОРМАТИВНО-ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ РОЗВИТКУ СФЕРИ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ В ТЕРИТОРІАЛЬНО ОБ'ЄДНАНИХ ГРОМАДАХ

Кольчак В. А.

*аспірантка кафедри гімнастики та спортивних єдиноборств
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського»
вул. Старопортофранківська, 26, Одеса, Україна
orcid.org/0000-0001-6608-5148
obligosport@ukr.net*

Тодорова В. Г.

*доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор,
професор кафедри гімнастики та спортивних єдиноборств
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського»
вул. Старопортофранківська, 26, Одеса, Україна
orcid.org/0000-0002-3240-6983
Valentina_sport@ukr.net*

Рісслінг Р. С.

*старший викладач
Національний університет «Одеська політехніка»
просп. Шевченка, 1, Одеса, Україна
orcid.org/0000-0002-0707-6732
r.s.rissling@op.edu.ua*

Ключові слова: *реформи,
нормативно-правове
забезпечення, сільська
місцевість, регіони,
державна політика,
регулювання.*

Мета статті – обґрунтування нормативно-правового механізму регулювання суспільних відносин суб'єктів сфери фізичної культури та спорту в територіально об'єднаних громадах. На основі аналізу різноманітних джерел інформації, опираючись на підходи системного аналізу, організаційного аналізу та структурно-функціонального підходу, у статті представлено авторський погляд на формування одного із ключових механізмів функціонування та розвитку спорту, фізичного виховання, оздоровчо-рекреаційної рухової активності населення в регіональному аспекті. Охарактеризовано зміст основних законодавчих і підзаконних актів. Означено методи державної політики щодо регулювання питань надання якісних фізкультурно-спортивних і оздоровчих послуг у сільській місцевості. Акцентовано увагу на інституціях та інструментах нормативно-правового забезпечення об'єкта дослідження, з урахуванням європейського вектора його розвитку. Виділено проблемні питання та перспективи щодо оптимізації управління фізичною культурою та спортом в умовах децентралізації влади. Висновки. 1. Проведений аналіз нормативно-правового забезпечення розвитку сфери фізичної культури та спорту в територіально об'єднаних громадах дозволив уточнити сутність поняття «регіональна політика». З розвитком ринкових відносин загострюється суперечність у системі «регіон – територіально об'єднана громада – фізкультурно-спортивна організація». 2. Основним чинником

ефективного функціонування сфери фізичної культури і спорту в територіально об'єднаних громадах є збалансований нормативно-правовий механізм регулювання відносин суб'єктів сфери. Ефективність діяльності фізкультурно-спортивних організацій у територіально об'єднаних громадах залежить від фінансового стану, матеріально-технічних ресурсів, соціальних результатів діяльності (задоволення потреб населення у фізкультурно-спортивних і оздоровчих послугах), економічних результатів (прямих і опосередкованих), технологій управління (внутрішнього та зовнішнього), результатів технічного прогресу. 3. Серед вузьких місць, які потребують удосконалення нормативно-правового забезпечення, залишаються: 1) дієві програми підвищення рівня фізичної активності; 2) якісні зміни в системі спорту вищих досягнень; 3) розвиток спортивної інфраструктури; 4) діджиталізація сфери фізичної культури та спорту; 5) система фінансування видатків на сферу фізичної культури та спорту в сільській місцевості; 6) оптимізація кадрового забезпечення; 7) моніторинг реалізації політики вдосконалення.

NORMATIVE-LEGAL MECHANISM FOR THE DEVELOPMENT OF THE SPHERE OF PHYSICAL CULTURE AND SPORTS IN TERRITORIAALLY UNITED COMMUNITIES

Kolchak V. A.

*Postgraduate Student at the Department Gymnastics and Sports Wrestling
South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky
Staroportofrankivska str., 26, Odesa, Ukraine
orcid.org/0000-0001-6608-5148
oblgosport@ukr.net*

Todorova V. G.

*Doctor of Sciences in Physical Education and Sports, Professor,
Professor at the Department Gymnastics and Sports Wrestling
South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky
Staroportofrankivska str., 26, Odesa, Ukraine
orcid.org/0000-0002-3240-6983
Valentina_sport@ukr.net*

Risslinh R. S.

*Senior Lecturer
Odesa Polytechnic National University
Shevchenko Ave., 1, Odesa, Ukraine
orcid.org/0000-0002-0707-6732
r.s.rissling@op.edu.ua*

Key words: *reforms, legal support, rural areas, regions, public policy, regulation.*

Purpose of the article is to substantiate the normative legal mechanism for regulating social relations of subjects in the sphere of physical culture and sports in territorially united communities. Based on the analysis of various sources of information, relying on the approaches of system analysis, organizational analysis and structural and functional approach, the article presents the author's view on the formation of one of the key mechanisms for the functioning and development of sports, physical education, health-improving and recreational

physical activity of the population in the regional aspect. The content of the main legislative and subordinate acts is characterized. The methods of state policy for regulating the issues of providing high-quality physical culture, sports and health services in rural areas are indicated. The attention is focused on the institutions and instruments of normative legal support of the object of study, taking into account the European vector of its development. Problematic issues and prospects for optimizing the management of physical culture and sports in the context of decentralization of power are highlighted. Conclusions. 1. The analysis of the legal and regulatory framework for the development of the sphere of physical culture and sports in territorially united communities made it possible to clarify the essence of the concept of regional policy. With the development of market relations, the contradiction in the system “region-territorially united communities-physical culture and sports organization” is aggravated. 2. The main factor in the effective functioning of the sphere of physical culture and sports in territorially united communities is a balanced legal mechanism for regulating relations between the subjects of the sphere. The effectiveness of physical culture and sports organizations in territorially united communities depends on the financial condition, material and technical resources, social performance (satisfaction with the needs of the population in physical culture, sports and health services), economic results (direct and indirect), management technologies (internal and external, results of technical progress). 3. Among the bottlenecks that require improved legal and regulatory frameworks are: 1) increasing the level of physical activity; 2) qualitative changes in the system of high-performance sports; 3) development of sports infrastructure; 4) digitalization of the sphere of physical culture and sports; 5) the system of financing expenses for the sphere of physical culture and sports in rural areas; 6) optimization of staffing; 7) monitoring the implementation of the improvement policy.

Постановка проблеми. Сучасними умовами в Україні є докорінні реформи та трансформації, що передбачає вирішення проблеми нової концепції розвитку регіонів і їхніх структурних одиниць, як центрів соціально-економічної, політичної та культурної системи держави. Ґрунтуючись на стратегії, змін зазнає і державна регіональна політика, яка орієнтована на підвищення конкурентоспроможності суб'єктів господарювання; розвиток самоуправління регіонів на основі комплексних проектів і програм; інноваційні технології та методи управління учасників регіональної політики; розвиток системи фізкультурно-спортивних послуг високої якості.

За орієнтації на цінності та пріоритети держави в контексті створення умов для формування фізичного та ментального здоров'я населення шляхом реалізації людського потенціалу нації набувають актуальності проблеми вдосконалення механізмів управління сферою фізичної культури та спорту. Одним із ключових є нормативно-правовий механізм, як система правових засобів, способів і форм, за допомогою яких здійснюється регулювання суспільних відносин суб'єктів сфери фізичної культури та спорту. На особливу увагу заслуговує регулювання суспільних відносин сфери фізичної культури та спорту, зважаючи

на децентралізацію влади й оновлення організаційних структур управління на рівні створених територіальних громад.

Мета статті – обґрунтування нормативно-правового механізму регулювання суспільних відносин суб'єктів сфери фізичної культури та спорту в територіально об'єднаних громадах (далі – ТОГ).

Виклад основного матеріалу дослідження. Як свідчить уже пройдений період регіональних трансформацій, у державі поступово формуються необхідна законодавча база, інноваційні підходи до політико-економічних відносин і спрямованість соціальної думки на регіональне самоврядування та саморозвиток ТОГ, з урахуванням їхніх ресурсних можливостей.

Варто зазначити, що на рівні соціуму та різних економічних систем простежується недооціненість ключової ролі фізкультурно-спортивного потенціалу в територіально об'єднаних громадах, оскільки більшість рішень ухвалено узагальнено, у контексті системи державного управління, без урахування специфіки сільської місцевості як основи ТОГ, із залишковим принципом їх фінансування [6].

Серед базових принципів регіонального управління в умовах децентралізації влади до пріоритетних віднесено зростання якості життя людей,

їхні потреби й інноваційних шлях розвитку. Потреби людини у фізичному розвитку та вдосконаленні є первинними [8].

У науковому плані виникає потреба в теоретичному моделюванні основних внутрішніх зв'язків суб'єктів сфери фізичної культури та спорту з різними секторами економіки.

Коли характеризуємо регіональну політику держави, передусім у сфері фізичної культури та спорту, варто зазначити, що це сфера діяльності з управління політичним, економічним і соціальним розвитком країни в регіональному аспекті, що віддзеркалює відносини між державою, регіоном, ТОГ, регіонами та ТОГ одне з одним [3; 4].

За опертя на нормативну базу, яка формує нормативно-правовий механізм функціонування та розвитку фізичної культури та спорту в ТОГ, варто зазначити, що з погляду системного аналізу сферу фізичної культури та спорту, на наш погляд, правомірно розглядати в контексті системно-структурних зв'язків і суспільних відносин. Механізмами соціальних зв'язків у сфері фізичної культури і спорту є комунікація, соціальні інститути, організована діяльність людей через соціально-державні установи (органи державного, регіонального та місцевого управління), а також процеси публічного та законодавчого визнання.

Розвиток фізичної культури та спорту в сільській і селищній територіальних громадах в умовах децентралізації влади передбачає:

- формування ефективних моделей розвитку фізичної культури та спорту із залученням широкого кола стейкхолдерів, зокрема в частині кадрового забезпечення та визначення відповідних повноважень у ТОГ, з урахуванням їхнього соціально-економічного розвитку;

- розроблення планів розвитку ТОГ із залученням громадських організацій фізкультурно-спортивної спрямованості;

- аналіз, збереження та розвиток спортивної інфраструктури в сільській місцевості;

- аналіз питання надання міжнародної донорської допомоги в розвитку фізичної культури та спорту, із застосуванням проєктного підходу [5].

Інструментами реалізації державної політики щодо вирішення проблемних питань є розроблення методичних рекомендацій стосовно формування ефективних моделей розвитку фізичної культури та спорту в сільській місцевості, а також адекватна система моніторингу стану спортивної інфраструктури, що передбачає оновлення положень Державного соціального стандарту у сфері обслуговування закладами фізичної культури та спорту.

Забезпечення сталого розвитку сфери фізичної культури та спорту в Україні в умовах децентралізації влади передбачає вирішення низки питань

з урегулювання нормативно-правового забезпечення на різних рівнях управління:

- на державному рівні – додавання до критеріїв оцінки діяльності керівників місцевих органів виконавчої влади ефективності реалізації; розроблення та впровадження Програми популяризації фізичної культури та спорту і Програми здорового способу життя та довголіття; внесення змін до деяких законодавчих актів щодо питань оподаткування, надання соціальних послуг; бюджетного фінансування й інших законів;

- на місцевому рівні – включення до статутів об'єднаних територіальних громад питань розвитку сфери фізичної культури та спорту, збереження та зміцнення здоров'я населення як пріоритетних напрямів діяльності громад; затвердження програм розвитку фізичної культури та спорту та забезпечення їх фінансування; передбачення у штатному розписі апарату ради об'єднаної територіальної громади посади фахівця, відповідального за розвиток фізичної культури та спорту на території цієї громади; сприяння створенню та діяльності фізкультурно-спортивних клубів і дитячо-юнацьких спортивних шкіл; здійснення заходів щодо розвитку та зміцнення спортивної інфраструктури об'єднаних територіальних громад, зокрема й коштом субвенцій із державного бюджету місцевим бюджетам на формування інфраструктури ТОГ [5; 7].

Варто зазначити, що стратегічний розвиток регіону на сучасному етапі неможливий без активної підтримки з боку держави, насамперед на рівні нормативно-правового поля. Типові умови нормальної діяльності фізкультурно-спортивних організацій в ТОГ такі:

- 1) вільна конкуренція з надання високоякісних фізкультурно-спортивних і оздоровчих послуг;

- 2) вільне ціноутворення;

- 3) дотримання прав власності, свободи комерційної діяльності, відмова від адміністративного тиску з боку місцевої влади;

- 4) наявність державних гарантій підприємницької діяльності у сфері спорту й активного відпочинку;

- 5) надання відкритої та достовірної інформації про стан ринкового середовища сфери фізичної культури та спорту;

- 6) соціальна відповідальність системи менеджменту фізкультурно-спортивних організацій.

Також варто зазначити, що в цей складний для України час необхідно зберегти та відновити кращі традиції вітчизняного фізкультурно-спортивного руху та продовжити пошук нових високоефективних фізкультурно-оздоровчих і спортивних технологій, спрямованих на максимальне залучення всіх верств населення до активних занять фізичною культурою та спортом.

Аналіз праць вітчизняних дослідників свідчить про те, що найважливіше завдання державної політики у сфері фізичної культури та спорту в ТОГ – формування оптимальної галузевої моделі ефективного управління, у якій будуть чітко розподілені та погоджені компетенція та повноваження, функції, методи та відповідальність усіх суб'єктів фізкультурно-спортивної діяльності на рівні як державних, так і місцевих органів влади [9–11].

Нині, беззаперечно, спорт виступає не тільки соціальним, але й політичним чинником у сучасному світі. Залучення широких мас населення до фізичної активності, стан здоров'я населення й успіхи на міжнародних змаганнях є безперечним доказом життєздатності та духовної сили української нації.

Висновки.

1. Проведений аналіз нормативно-правового забезпечення розвитку сфери фізичної культури та спорту в ТОГ дозволив уточнити сутність поняття «регіональна політика». З розвитком ринкових відносин загострюється суперечність у системі «регіон – ТОГ – фізкультурно-спортивна організація».

2. Основним чинником ефективного функціонування сфери фізичної культури та спорту

в ТОГ є збалансований нормативно-правовий механізм регулювання відносин суб'єктів сфери. Ефективність діяльності фізкультурно-спортивних організацій у ТОГ залежить від фінансового стану, матеріально-технічних ресурсів, соціальних результатів діяльності (задоволення потреб населення у фізкультурно-спортивних і оздоровчих послугах), економічних результатів (прямих і опосередкованих), технологій управління (внутрішнього та зовнішнього), результатів технічного прогресу.

3. Серед вузьких місць, які потребують удосконалення нормативно-правового забезпечення, залишаються: 1) дієві програми підвищення рівня фізичної активності; 2) якісні зміни в системі спорту вищих досягнень; 3) розвиток спортивної інфраструктури; 4) діджиталізація сфери фізичної культури та спорту; 5) система фінансування видатків на сферу фізичної культури та спорту в сільській місцевості; 6) оптимізація кадрового забезпечення; 7) моніторинг реалізації політики вдосконалення.

Перспективи подальших розробок у цьому напрямі – кількісно-якісний аналіз показників реалізації запланованих змін, оновлень нормативно-правової бази та зазначених завдань державної політики в ТОГ Одеської області.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алікова О. Конституційні засади вдосконалення системи управління фізичною культурою і спортом в Україні в контексті адміністративно-територіальної реформи. *Актуальні проблеми держави і права*. 2005. С. 177–182. URL: <http://apdp.in.ua/v26/32.pdf> (дата звернення: 27.09.2022).
2. Імас Є., Мічуда Ю. Тенденції розвитку сфери фізичної культури та спорту в умовах сучасного ринку. *Теорія і методика фізичного виховання і спорту*. 2015. Вип. 2. С. 142–149.
3. Кульчій І. Перспективи імплементації європейського досвіду у процесі реалізації менеджмент-орієнтованого публічного управління на рівні розвитку. *Актуальні проблеми європейської та євроатлантичної інтеграції України* : матеріали 17-ї Науково-практичної конференції, 14 травня 2020 р., м. Дніпро / за заг. ред. Л. Прокопенка. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2020. С. 219–223.
4. Про добровільне об'єднання територіальних громад : Закон України від 5 лютого 2015 р. № 157–VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19> (дата звернення: 07.10.2022).
5. Про розвиток фізичної культури та спорту в сільських і селищних територіальних громадах в умовах децентралізації влади : рішення колегії Міністерства молоді та спорту України від 27 березня 2017 р. № 2–1/5/17. URL: https://sport.gov.ua/storage/app/sites/16/Kolegia/roshennia_kolegii/2017/1/2-1-5-17-1.pdf (дата звернення: 30.09.2022).
6. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні : розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2014 р. № 333-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80> (дата звернення: 03.10.2022).
7. Про забезпечення сталого розвитку сфери фізичної культури і спорту в Україні в умовах децентралізації влади : постанова Верховної Ради України від 19 жовтня 2016 р. № 1695–VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1695-19> (дата звернення: 01.10.2022).
8. Про затвердження Стратегії розвитку фізичної культури і спорту на період до 2028 р. : постанова Кабінету Міністрів України від 4 листопада 2020 р. № 1089. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1089-2020> (дата звернення: 10.10.2022).
9. Приходько В. Практичний посібник з питань розвитку фізичної культури і спорту в регіонах та об'єднаних територіальних громадах. Дніпро, 2020. С. 81–92.

10. Путятіна Г. Інституційне забезпечення участі громади у розвитку сфери фізичної культури та спорту. *Молодіжний науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Фізичне виховання і спорт*. Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т імені Лесі Українки, 2015. Вип. 19. С. 27–32.
11. Савченко В., Сергєєв А. Управління у сфері фізичної культури і спорту на рівні адміністративно-територіальних одиниць: традиції і новації. *Слобожанський науково-спортивний вісник*. Харків : ХДАФК, 2016. № 1 (51). С. 76–80.

REFERENCES

1. Alikova O.M. (2005). Konstytutsiini zasady vdoskonalennia systemy upravlinnia fizychnoiu kulturoiu i sportom v Ukraini v konteksti administratyvno-terytorialnoi reform [Constitutional principles of improving the management system of physical culture and sports in Ukraine in the context of administrative and territorial reform]. *Aktualni problemy derzhavy i prava*. Pp. 177–182. URL: <http://apdp.in.ua/v26/32.pdf> (accessed: 27.09.2022) (in Ukrainian).
2. Imas Ye., Michuda Yu. (2015). Tendentsii rozvytku sfery fizychnoi kultury ta sportu v umovakh suchasnoho rynku [Trends in the development of physical culture and sports in the conditions of the modern market]. *Teoriia i metodyka fizychnoho vykhovannia i sportu*. 2. Pp. 142–149. (in Ukrainian).
3. Kulchii I. (2020). Perspektyvy implementatsii yevropeiskoho dosvidu u protsesi realizatsii menedzhment-oriantovanoho publichnoho upravlinnia na rivni rozvytku [Prospects for the implementation of European experience in the process of implementing management-oriented public administration at the development level]. *Aktualni problemy yevropeiskoi ta yevroatlantychnoi intehtratsii Ukrainy : materialy 17-i Naukovopraktychnoi konferentsii, 14 travnia 2020 r., m. Dnipro / za zah. red. L.L. Prokopenka. D. : DRIDU NADU*. Pp. 219–223. (in Ukrainian).
4. Pro dobrovilne obiednannia terytorialnykh hromad [About the voluntary association of territorial communities] : Zakon Ukrainy vid 5 liutoho 2015 r. № 157–VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19> (accessed: 07.10.2022) (in Ukrainian).
5. Pro rozvytok fizychnoi kultury ta sportu v silskykh i selyshchnykh terytorialnykh hromadakh v umovakh detsentralizatsii vlady [On the development of physical culture and sports in rural and settlement territorial communities in conditions of decentralization of power] : Rishennia kolehii Ministerstva molodi ta sportu Ukrainy vid 27 bereznia 2017 r. № 2–1/5/17. URL: https://sport.gov.ua/storage/app/sites/16/Kolegia/roshennia_kolegii/2017/1/2-1-5-17-1.pdf (accessed: 30.09.2022) (in Ukrainian).
6. Pro skhvalennia Kontseptsii reformuvannia mistsevoho samovriaduvannia ta terytorialnoi orhanizatsii vlady v Ukraini [On the approval of the Concept of reforming local self-government and territorial organization of power in Ukraine] : Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 1 kvitnia 2014, № 333-p. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80> (accessed: 03.10.2022) (in Ukrainian).
7. Pro zabezpechennia staloho rozvytku sfery fizychnoi kultury i sportu v Ukraini v umovakh detsentralizatsii vlady [On ensuring the sustainable development of the sphere of physical culture and sports in Ukraine in conditions of decentralization of power] : postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy vid 19 zhovtnia 2016 r. № 1695–VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1695-19> (accessed: 01.10.2022) (in Ukrainian).
8. Pro zatverdzhennia Stratehii rozvytku fizychnoi kultury i sportu na period do 2028 roku [On the approval of the Strategy for the development of physical culture and sports for the period until 2028] : postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 4 lystopada 2020 p. № 1089. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1089-2020> (application date: 10.10.2022) (in Ukrainian).
9. Prykhodko V. (2020). Praktychnyi posibnyk z pytan rozvytku fizychnoi kultury i sportu v rehionakh ta ob'iednanykh terytorialnykh hromadakh [A practical manual on the development of physical culture and sports in regions and united territorial communities]. Dnipro. Pp. 81–92 (in Ukrainian).
10. Putiatina Gh.M. (2015). Instytutsiine zabezpechennia uchasti hromady u rozvytku sfery fizychnoi kultury ta sportu [Institutional provision of community participation in the development of physical culture and sports]. *Molodizhnyi naukovyi visnyk Shkhidnoievropeiskoho natsionalnogo universytetu imeni Lesi Ukrainky. Fizychno vykhovannia i sport*. Lutsk : Shidnoievrop. nats. un-t imeni Lesi Ukrainky, 19. Pp. 27–32. (in Ukrainian).
11. Savchenko V.H., Serhieiev A.Yu. (2016). Upravlinnia u sferi fizychnoi kultury i sportu na rivni administratyvno-terytorialnykh odyntys: tradytsii i novatsii. [Management in the field of physical culture and sports at the level of administrative-territorial units: traditions and innovations]. *Slobozhanskyi naukovopraktychnyi visnyk*. Kharkiv : KhDAFK. № 1 (51). Pp. 76–80. (in Ukrainian).